

PARKINSON

88 ára gamla Kathrina Højgaard saman við døtrunum Birnu, Maritu og Carolinu

Mynd: Álvur Haraldsen

– Vit vildu bara hava tey at síggja, hvussu hann hevði tað. Um eitt sjúkrahúsi ikki kann hjálpa, hvør kann so, spyrja tær við grátandi rødd.

Forðingar

Marita, Birna og Carolina vóru á einum máli um, at Helgi mátti sleppa inn á eitt heim at búgva.

– Tað kundi ikki vera rætt, at hansara einasta hjálp skuldi vera 88 ára gamla mamman, siga systrarnar, sum í sínum lagi hava roynt at hjálpt til.

Uppgávan hevur serliga ligið hjá Carolinu, ið sum nevnt er tann einasta av systrunum, ið býr í Føroyum. Men støðan hjá Helga var nú so vánalig, at okkurt mátti gerast.

– Eftir okkara meining hevði Helgi akuttan tørv á hjálp. Hann livdi undir reinum torturi, og vildi bara doyggja, greiðir Marita frá.

Í juli kom ein sonevndur »visitor« á vitjan hjá Helga. Ørindini vóru at fylla út eina umsókn um pláss á Boðanesheiminum. Eisini søktu systrarnar Sosialu Deild hjá Tórshavnar Kommunu um stovnspláss og umlætting til Helga. Fyri tær kendist tað trupult og knorslut at søkja.

– Umsóknirnar komu so upp á pláss, og vit finga at vita, at upptøknevndin hevði fund 3. september. Møguliga fór at vera eitt pláss til Helga, greiða tær frá.

Helgi hevði sum nevnt verið akutt á bráðdeplinum á Landssjúkrahúsinum hálvan

juli. Hann átti upprunaliga tíð hjá neurologi í november, men eftir viðtaluna á bráðdeplinum varð viðtalan hjá neurologi framskundað. Helgi skuldi sleppa framat, tá neurologurin vitjaði Landsjúkrahúsið hálvan august.

Systrarnar seta nú sítt álit á, at hjálp er í væntu. Parkinsonsjúkan kann ikki lekjast, men tær vóna at heilivágurin kann stillast, soleiðis at Helgi fær nakað av livsgóðsku og innihaldi aftur. Úrslitið av viðtaluni hjá neurologinum er eisini jaligt. Helgi skal sleppa til víðari kanningar á neurologisku deild á Bispebjerg Hospital.

– Á Bispebjerg skuldu tey finna útav, hvør heilivágur var tann rætti fyri Helga, siga systrarnar og vísa á ta vón um hjálp, ið varð kveikt við boðunum frá neurologinum.

Men dagarnir gingu, og einki frættist.

– Vit ringdu tí á Landsjúkrahúsið og spurdu, nær Helgi so slapp framat. Tað vistu tey ikki, tí tey á Bispebjerg skuldu sjálvi venda aftur.

Systrarnar ótolnaðust og fríggjadagin 5. september ringdu tær tí á Bispebjerg fyri at frætta nærri. Vikuskiftið gekk, og mánadagin vendi sjúkrahúsið aftur við boðum um, at Helgi skuldi sleppa inn 24. september.

Við góðu boðunum fylgdi tó ein stórur spurningur, ið aftur elvdi til stúran.

– Landssjúkrahúsið metti seg ikki kunna senda Helga avstað sum ein sjúkling.

Hetta var ikki akutt. Helgi skuldi tí avstað sum vanligt ferðafólk, og onkur av okkum skuldi fylgja honum. Trupulleikin var bara, at Helgi hevði nógva pínu, hann fekk illa sitið, og vit óttaðust, um hann nú fór at klára túrin, greiða systrarnar frá.

Tær mannaðu seg upp og bíløgdu ferðaseðlar gjøgnum Landssjúkrahúsið.

» **Vit hava upplivað tað soleiðis, at eingin arbeiðir saman um nakað. Eingin tekur um endan. Tú kanst væl kalla tað ein systemfeil**

Sambært systrunum var Helgi stúrin:

– Helgi orkaði ikki tankan um at skula ferðast niður á Bispebjerg sum vanligt ferðafólk. Hann orkaði heldur ikki tankan um at fara inn á ein stovn at búgva. Hann orkaði einki, orkaði ikki ljóðið frá dustsúgvaranum, okkara prát.

Sorgin gerst aftur sjónlig, tá Birna stillisliga leggur afturat:

– Alt hetta setti hann eisini orð á í brævinum til okkara.

Samanhang

Ein vreiði sníkir seg inn í sorgina hjá teimum fyra kvinnunum, ið sita við kaffi-

borðið og seta orð á seinastu tíðina hjá sínum kæra soni og bróðuri. Ein vreiði, ið sprettir úr tí máttloysi, sum tær hava kent seg ferðast í.

– Vit hava upplivað tað soleiðis, at eingin arbeiðir saman um nakað. Eingin tekur um endan. Tú kanst væl kalla tað ein systemfeil, sigur Marita, og hinar systrarnar taka yvir:

hóast tær tóku ímóti allari tí hjálp, sum heimahjálpin veitti teimum, so var støðan sambært systrunum ikki altíð nøktandi.

– Vit upplivdu, at heimahjálpin viðhvørt ikki visti, at hon kom út til ein Parkinsonsjúkling. Hvussu skal hjálpin mæta einum persóni, um hon ikki veit, hvat persóninum feilar?

Systrarnar kendu tað somuleiðis møtumikið at stríðast fyri einum stovns-tilboði til Helga.

– Vit frættu til dømis ongantíð, um Helgi var upp á tal til nakað tilboð, tá upptøknevndin hevði fund 3. september, staðfesta systrarnar.

Tær kenna seg einsamallar og eftirlýsa eina hjálpanði hond frá vælferðarsamfelagnum Føroyar.

– Hansara sjúka varð ikki loftað. Eingin tók um endan, og í staðin varð øll ábyrgdin lögð á okkum, fyrst og fremst á hansara 88 ára gomlu mammu. Tað kann ikki vera rætt, tá ein persónur fær Parkinson og gerst so sjúkur sum Helgi. Hetta má ikki henda fyri nakran annan, siga systrarnar við ein munn, og gráturin vinnur aftur á orðunum.

Seinasta farvæl

Leygarmorgunin 13. september broyttist alt.

– Helgi plagdi vanliga at koma upp um áttatíðina. Men eg hugsaði, at hann kanska var illa fyri í morgun. Tá heimahjálpin kom um

níggju tíðina fóru vit inn á kamarið hjá Helga. Men hurðin var løst.

88 ára gamla Kathrina Højgaard upplivdi hendan morgunin tað, sum eingin mamma ynskir at uppliva.

– Tað var forferdilig. Heilt ræðuligt.

Kathrina foldar hendurnar og grætur.

Døturnar taka yvir. Greiða frá brævinum, ið Helgi lat eftir sær. Tað kom fram á skíggjan, tá teldan á kamarinum varð tendrað. Góða mamma og systrar, byrjaði brævið.

– Hann greiddi frá stríðnum við heilivág, sum hann ikki vildi gerast bundin av. Hann kendi seg í somu støðu sum misnýtarar, sum bara skuldu hava meira og meira.

Systrarnar greiða frá seinastu tíðini, tá Helgi skuldi taka heilivág triðja hvønn tíma fyri at fáa ein skáa frá pínuni.

– Hann segði seg ikki orka at ferðast niður á Bispebjerg, og hann segði seg heldur ikki orka at flyta inn á eitt heim at búgva. Hetta er einki liv, skrivaði hann til okkara, siga systrarnar.

Brævið á telduni endaði við eini tøkk til mammuna og systrarnar.

Leygardagin 20. september varð Helgi borin til sitt seinasta hvíldarstað. Hann hevði fyllt 65 mánadagin 29. september.